

Hvordan ”knekke lesekoden” på påbygg?

Sentral ide:

Ved å lese romanen «Et grådig liv» blir en bedre kjent med skjønnlitteratur og etiske problemstillinger knyttet til egoisme, livskvalitet, sannhet, skyld og ansvar.

Universitetet
i Stavanger

Du finner undervisningsopplegget på
Lesesenterets [nettside](#).

Bakgrunnskunnskap

Snakk i par:

Hvordan legger du som norsklærer opp undervisningen når dine elever skal lese lengre, krevende, skjønnlitterære tekster?

Leser klassen din en hel roman? Hvorfor/hvorfor ikke?

Hvordan skaper du motivasjon for lesing av skjønnlitteratur?

Arbeid med roman?

- Lærer veileder i valg av bok.
- Eleven går hjem og leser.
- Eleven skriver analyse eller anmeldelse på skolen.

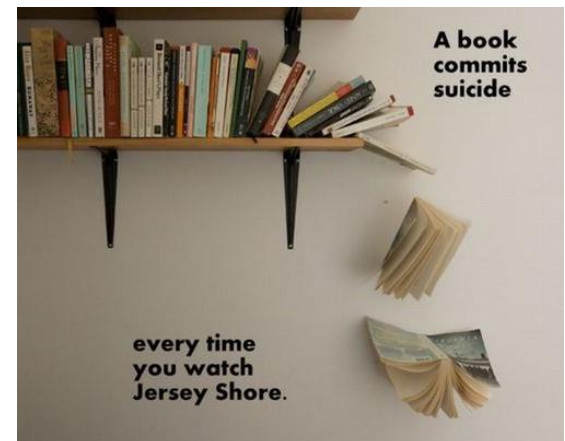
Arbeid med roman før?

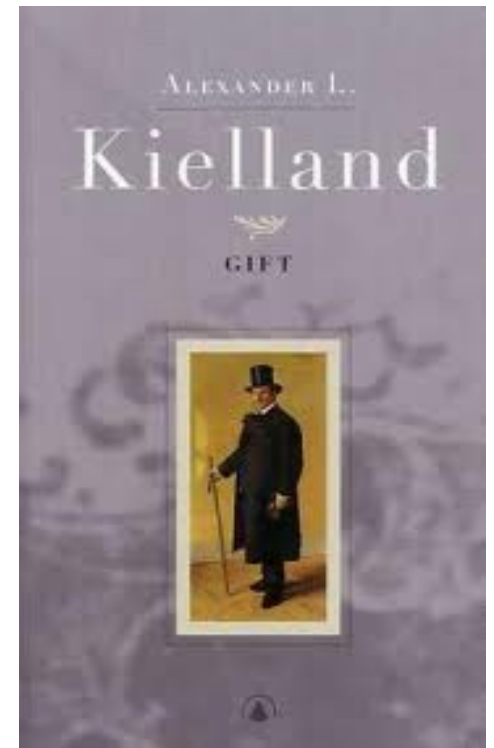
- ✓ *"Jeg har aldri jobbet med roman før. Det eneste jeg kan huske fra tidligere på ungdomsskolen var at vi hadde fremføring om en bok vi måtte lese. "*
- ✓ *"Første lange teksten jeg leser "*

Våre erfaringer

Første møte med norskfaget på påbygg - romanlesing

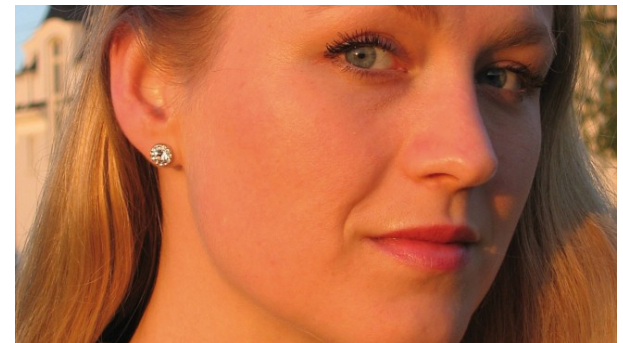
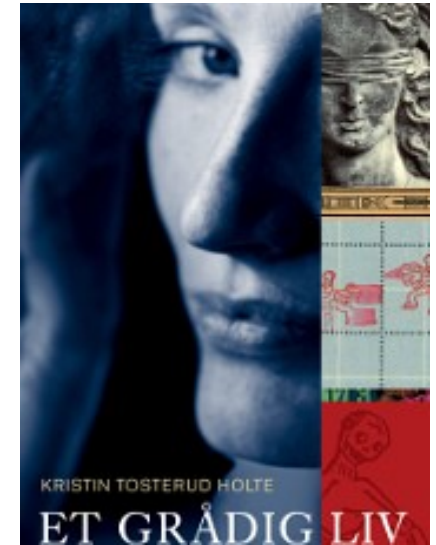
- Lesing av hel tekst, ikke utdrag
- Lesing av lang, krevende tekst
- Tekstrefleksjon, tolking og analyse
- Skrivning

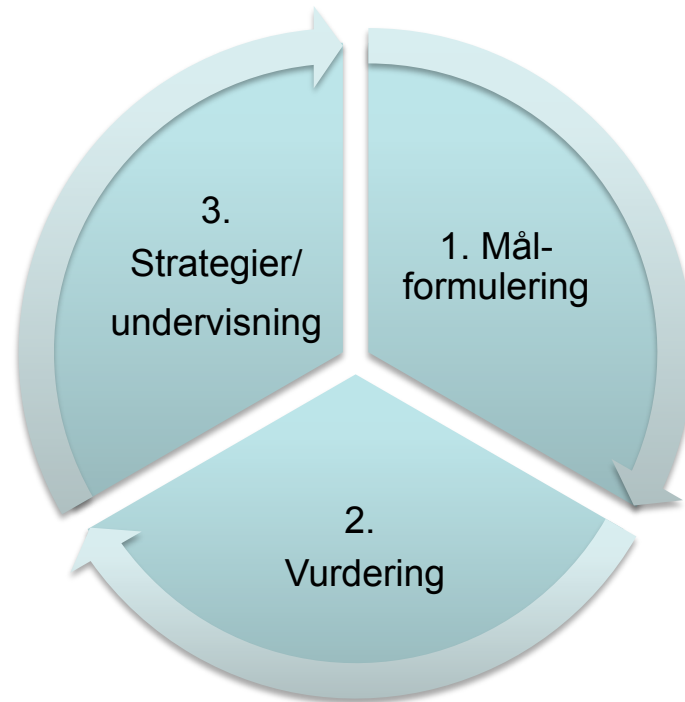

Kort om «Et grådig liv»

- Innhold
- Valg av bok

Utgangspunkt for undervisning

Planleggingsdokument - mål

Prosessmål

- Å lære elevene å arbeide strukturert og mer selvstendig med å lese en lang og krevende tekst.
- Å bli bevisst egne lese og skrivestrategier.

Planleggingsdokument - mål

Innholdsmål

- Lese og få inngående kjennskap til en nyere norsk modernistisk roman: *Et grådig liv* av Kristin Tosterud Holte.
- Reflektere over etiske problemstillinger knyttet til egoisme, livskvalitet, sannhet, skyld og ansvar.

Planleggingsdokument - mål

Innholdsmål forts.

- Beherske deler av episk analyse og kunne bruke sentrale analyseord.
- Skrivekurs: Kunne skrive sammenhengende tekst (artikkel) med god struktur og med fokus på god innledning.

Å ”knekke lesekoden” – sentrale ord

Sjanger

- Episk tekst
- Roman
- Krimsjangeren/
kriminallitteratur
- Biografi

Analyse

- Komposisjon
- Synsvinkel
- Tema
- Personkarakteristikk (ytre
og indre trekk)

Å”knekke lesekoden” – sentrale ord

Innhold

- Biografi
- Sannhet
- Etikk og etiske valg
- Grådighet eller griskhet
(en av syv dødssynder)

Jf. Sentral ide

*Ved å lese romanen
«Et grådig liv» blir en bedre
kjent med skjønnlitteratur
og etiske problemstillinger
knyttet til egoisme,
livskvalitet, sannhet, skyld
og ansvar.*

Vurdering

Lesearket skal leveres inn som oppgave på Its L til godkjenning.

Skriftlig vurdering (3 timer): Skrive artikkel på hovedmål. Vurderingskriterier i eget rubrikkskjema.

Det dukket også opp en oppgave knyttet til romanen til heldagsprøven før jul.

Strategier

Førlesingsstrategier

- **Samtale**
- **Friskriving**

Bakgrunnskunnskap – om lesing

Samtale i par: Hva er ditt forhold til bøker? Hva kjennetegner romansjangeren? S Samtale i par (A og B). A stiller B spørsmålene under. Bytt deretter roller. To par må presentere for klassen hva de har kommet frem til. Tid: 10 min.

- Hva er ditt forhold til bøker?
- Hva er en roman?
- Hvilke romaner har du lest før?
- Hva slags tekster har du skrevet i forbindelse med litteratur?
- Hvilke utfordringer vil lesingen av romanen by på for deg, tror du?

Bakgrunnskunnskap I

- friskrivingsoppgave

1. SVAR KORT:

Hva forbinder du med grådighet eller griskhet?

Det første jeg tenker på er..... deretter får grådighet meg til å tenke på.....

Bakgrunnskunnskap II

- friskrivingsoppgave

2. SKRIV MINST 50 ORD:

Velg *ett* av disse ordtakene og skriv hva du tenker ordtaket vil ha frem. Du står fritt i valg av sjanger.

Putt ikke mer i munnen enn du kan gape over. [Danske ordtak](#)

Rekker man fanden lillefingeren, tar han hele hånden. [Nordiske ordtak](#)

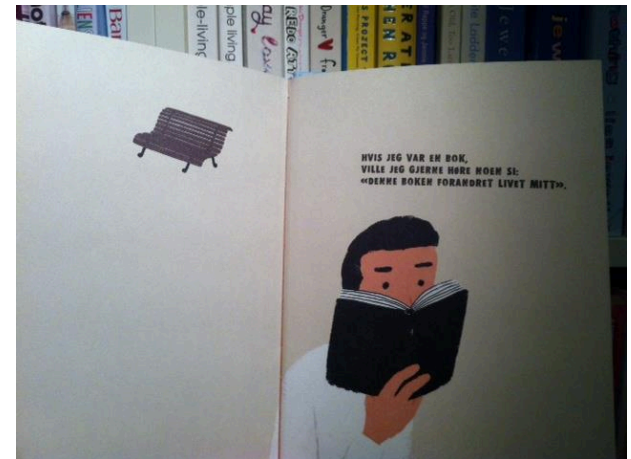
Den som ikke er tilfreds med nok, blir heller ikke tilfreds med overflod. [Norske ordtak](#)

Den som vil ha alt, får ingenting. [Norske ordtak](#)

Den grådige blir ikke mett før han har munnen full av jord. [Svenske ordtak](#)

Lærerformidling - i små doser underveis

- Teori om romansjangeren
- Teori om episk analyse
- Teori om artikkelsjangeren

Strategier

Underveisstrategier

➤ **Leseark**

Ulike leseferdigheter

Hvordan sikrer vi som lærere at alle er med fra starten av?

- Forfatterens håndverk
- Felles start på lesingen

Underveis:

- Felles oppsummeringer i grupper og i plenum
- Lesearket: kolonnenotat med handlingsoversikt

Forfatterens håndverk

- hvordan lese denne romanen?

1. Romanen har flere nivå. To av dem er tydelig markerte. Anna leser en biografi om seg selv som heter "Dødelig udødelighet". I romanen er biografien skrevet med liten skrift, mens Annas kommentarer til biografien om seg selv er skrevet i normal størrelse. Romanen består av 36 kapittel og fortelles hovedsakelig gjennom tilbakeblikk. Det vil si at hendelsene som beskrives ligger i fortiden. Gjennom lesningen får vi gradvis vite hva som har skjedd.

REFLEKSJONSOPPGAVE - TO OG TO:

- Diskuter hva som skjer når boken har flere nivå. Hva betyr det for vår forståelse av hovedpersonen at det er flere som mener de forvalter "sannheten"?
- Hvilken effekt har det på leseopplevelsen at hendelsene fortelles gjennom tilbakeblikk?

Nærlesing kapittel 1

2. Ofte er det slik at forfatteren legger viktig informasjon i starten av en roman. Det kan være **frempek**, dvs signal som peker fram mot noe som skal komme senere i teksten, sentrale opplysninger om karakterene, om tema eller en stemning som danner seg.

Lærer leser 1. kapittel **høyt** i klassen og klassen diskuterer hva som kan være viktig å legge merke til. NOTER STIKKORD:

Kolonnenotat – personkarakteristikk

Anna, Johannes og Ulrikke er bokas hovedpersoner. Etter hvert som du leser skal du fylle inn informasjon om dem i notatet under. Noter ned ca fire punkter i hver rubrikk.

PERSON	BAKGRUNN	UTSEENDE	PERSONLIGHET	UTVIKLING
Anna				
Johannes		<i>"Bestemt munn og stive øyenbryn"</i>		
Ulrikke			<i>Naiv/godtroende</i>	

Eleveksempel

Johannes	<ul style="list-style-type: none">-Johannes Hoff-Ganske rik familie-medisinstudent-Møtte Anna-Giftet seg-Fikk Martin-Bruker mye av pengene på forskning og nye prosjekter	<ul style="list-style-type: none">-"Bestemt munn og stive øyenbryn"-Briller-Varme lepper-Nyanlagt skjegg-Kler seg i skjorter og Dressbukser	<ul style="list-style-type: none">-Bryr seg om andre-Fremmede som møter han er usikker på om han er sjenert eller arrogant-Irritabel-Ikke så ofte blid-Tenker mest på jobben	<p><i>I begynnelsen av romanen virker han litt arrogant og det virker som om han tar litt avstand fra andre. Etter hvert finner leseren ut at han har veldig troen på det han jobber med og prioriterer jobben først. Du finner også ut at han er utro, men alt i alt så er det Anna han elsker.</i></p>
-----------------	---	---	--	---

Kolonnenotat – handling

Mens du leser noterer du stikkord fra ca annet hvert kapittel. Skriv ned kapittel, sidetall, stikkord til innholdet samt enkelte sitat.

KAPITTEL	SIDE-TALL	INNHold	SITAT
Kap. 2	s. 8-13	Anna leser i biografien om detaljer knyttet til foreldrene, særlig faren Nils. Anna lurer på hvor han har fått all informasjonen fra.	<i>”Også er det jo dette med at hu så gjerne ville bringe slekta videre” (Nils/faren om Anna).</i>

Kolonnenotat - modernistiske trekk

I venstre kolonne kan du lese påstander om hva som er typiske kjennetrek for modernistisk eller senmodernistisk litteratur. I kolonnene til høyre skal du kunne finne “bevis” i teksten eller støtte for disse påstandene.

PÅSTAND	“BEVIS” i teksten	“BEVIS” i teksten	KOMMENTAR
Menneskene i romanen er selvsentrerte.	Som syk blir Anna stadig mer opptatt av seg selv og sin egen helsetilstand.		Anna forteller sykehuspresten at hun synes at sykdommen gjør henne selvsentrert. Hun har altså en viss selvinnsikt.
Menneskene i romanen er på jakt etter identitet.			
Romanen handler om oppbrudd for kjernefamilien.		Martin, Anna og Johannes’ sønn, er homofil og ønsker ikke egne barn.	

Spørsmål til teksten (FoSS)

"I hodet spørsmål; "forfatteren og meg"

1. På hvilken måte kommer Anna og Johannes frem til en løsning for Johannas situasjon?
2. Hvor er vendepunktet i romanen?
3. Hvordan utvikler forholdet mellom Johannes og Anna seg fra starten til slutten av romanen?
4. Hva er det Rikstad ikke har fått med seg i boken når han prøver å ta stilling til Annas uttalelse; "Fortjente jeg ikke å dø, jeg som ville ta livet av en ganske ung jente, og med det også barnet hennes?". Er du enig eller uenig? Begrunn svaret ditt.

Strategier

Etterstrategier

- leseark
- artikkelskriving
- egenvurdering

Underveisvurdering

Kontroll av læring:

For å finne ut av om man har lært, må elevene sjekke at de har forstått ved å reorganisere kunnskapen. Dersom eleven her finner ut at han ikke har oppnådd målene for arbeidet, må han vende tilbake til et tidligere stadium i innlæringsprosessen.

- Leseark
- Skrive artikkel (prosesskriving)
- Egenvurdering

Hva sier elevene?

Når du jobber med lengre tekster, så er det ofte vanskelig å huske alt. *Du lærer ikke så mye av å bare lese den.* Hvis du leser, noterer, reflekterer (gjerne med andre :), så lærer du så mye mer. Ikke minst, du husker det i lang tid etterpå! Det å jobbe med en tekst på ulike måter kan også være kjekkere for eleven. Det blir ikke så ensidig. Variasjon er awesome!

Hva sier elevene?

Strategier	I liten grad	I noen grad	I svært høy grad	Kommentar
Bakgrunnskunnskap Friskrivning: ordtak om grådighet		X		
Leselogg (mange ulike strategier).			X	

Hvilken av strategiene i leseloggen lærte du mest av? (kolonnenotat - personkarakteristikk, handling, stopp opp, finn ut og reflekter, konklusjon- støtte, spørsmål på ulike nivå (FoSS)).

Den med sammendrag av hvert kapittel, selv om det var forstyrrende for lesingen, fikk ikke leste boka som en helhet, det ble mer oppstykket.

1. Har du forslag til noe vi kunne gjort annerledes under arbeid med romanen?

Nei.

Hva sier elevene?

Strategier	I liten grad	I noen grad	I svært høy grad	Kommentar
Bakgrunnskunnskap Friskrivning: ordtak om grådighet		X		
Leselogg (mange ulike strategier).			X	Jeg måtte se tilbake å da fant jeg ut flere ting som jeg ikke fikk med meg første gangen.

Hvilken av strategiene i leseloggen lærte du mest av? (kolonnenotat - personkarakteristikk, handling, stopp opp, finn ut og reflekter, konklusjon- støtte, spørsmål på ulike nivå (FoSS).

De oppgavene med sitat.

Hva sier elevene?

Strategier	I liten grad	I noen grad	I svært høy grad	Kommentar
Bakgrunnskunnskap Friskrivning: ordtak om grådighet	X			
Leselogg (mange ulike strategier).		X		Jeg liker ikke å stoppe opp i teksten for å tenke, men heller å bla tilbake å se! Men det er jo min metode da.
Hvilken av strategiene i leseloggen lærte du mest av? (kolonnenotat - personkarakteristikk, handling, stopp opp, finn ut og reflekter, konklusjon- støtte, spørsmål på ulike nivå (FoSS)).				
Konklusjon- støtte				

Refleksjon

Samtal i par/gruppe:

- I hvilken grad kan et slikt undervisningsopplegg øke leseforståen for elever når de skal lese lengre, krevende tekster?
- Var det noen grep eller strategier du likte godt og som du ser du kan bruke i din undervisning?

Noen glimt fra skrivekurset

Skrivemal – en starthjelp

Romanen jeg skal skrive om heter ... og den er skrevet av ... og ble utgitt i

Forfatteren er kjent for ... og ...

Romanen jeg har lest handler kort fortalt om ...

Teksten tar for seg viktige tema som.... og.....

I oppgaven vil jeg først og fremst fokusere på...

Startsetninger

Eksempel på hvordan du kan begynne artikkelen din:

- *Kristin Tosterud Holte har skrevet...*
- *Romanen "Et grådig liv" er skrevet av ...*
- *Kristin Tosterud Holte skrev i ...*
- *"Et grådig liv" er en roman som ...*
- *Romanen jeg skal skrive om heter...*

Vurderingsrubrikk

Kriteriebasert vurdering (Henning Fjørtoft)

Kriterium	Fremragende	Kompetent	Under utvikling	På begynner-stadiet
Tekststruktur	Artikkelen har en svært ryddig og leservennlig struktur med en interessevekkende og presis innledning, en oversiktlig hoveddel og en egen avslutning.	Artikkelen har en tydelig og logisk organisering med innledning, hoveddel og avslutning. Avsnittene er korrekt markert slik at teksten får en leservennlig struktur.	Artikkelen har bare delvis en organisering med innledning, hoveddel eller avslutning. Avsnittene er mangelfullt eller inkonsekvent markert.	Artikkelen er organisert uten tydelig innledning, hoveddel og avslutning. Teksten har mangelfull avsnittsinndeling.
Svarer på problemstillingen	Svarer på problemstillingen på en svært god måte. Går i dybden. Har mange relevante eksempler som anvendes på en selvstendig måte.	Svarer i stor grad på problemstillingen. Går i dybden. Har mange relevante eksempler.	Svarer i noen grad på noen av sidene ved problemstillingen. Går noe i dybden. Har noen relevante eksempler.	Svarer i liten eller ingen grad på problemstillingen. Går ikke i dybden. Har få eller ingen eksempler.
Fagbegrep/ analyseord	Bruker svært relevante fagbegreper/ analyseord og har et rikt ordforråd.	Bruker et kompetent og voksent språk som passer til innholdet, men er ikke alltid presis med tanke på ordvalg og fagbegrep / analyseord.	Bruker et akseptabelt ordforråd og noen få fagbegrep/ analyseord, men er upresis med tanke på ordvalg.	Bruker få eller ingen fagbegrep/analyseord. Bruker et enkelt ordforråd.